

ÇEK CUMHURİYETİ, İNGİLTERE, FİNLANDIYA İLE TÜRKİYE EĞİTİM DENETİMİ SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

ARAŞTIRMA MAKALESİ

İlke ÖZTEN¹, Vural HOŞGÖRÜR²

1 Maarif Müfettişi, İzmir İl Millî Eğitim Müdürlüğü, ilkekatip@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3790-7779.

2 Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, vuralhosgorur@mu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-8734-1.

Geliş Tarihi: 15.05.2018 Kabul Tarihi: 06.02.2019

Öz: Bu araştırmada Avrupa Birliği'ne üye ülkelerden Çek Cumhuriyeti, İngiltere ve Finlandiya'daki eğitim denetimi sistemlerinin kendi içlerinde ve Türkiye ile karşılaştırılarak Türkiye eğitim denetimi sistemine öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve veriler "doküman incelemesi" yoluyla toplanmıştır. Amaçlı örneklem yöntemi kullanılan araştırmada farklı denetim türlerinin uygulanması ve yeterli verilere ulaşılması hususları da dikkate alınarak Avrupa Birliği'ne üye ülkelerden Çek Cumhuriyeti, İngiltere, Finlandiya ile Türkiye seçilmiştir. Çek Cumhuriyeti ve Türkiye'de denetimler merkezi düzeyde eğitimden sorumlu bakanlıklara bağlı birimler tarafından yürütülmektedir. Denetimin amaçları irdelendiğinde; incelenen diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de eğitimin kalitesinin geliştirilmesi ve hesap verebilirliğin sağlanması, denetimin birbiriyle ilişkili iki temel amacı olarak ele alınmaya başlanmıştır. Denetim türleri incelendiğinde; Çek Cumhuriyeti'nde döngüsel denetim, İngiltere'de ise risk odaklı denetim türü uygulanmaktadır. Finlandiya'da ise okullarla ilgili değerlendirmeler yerel düzeyde belediyeler ile okulların kendisi tarafından yapılmaktadır. Karşılaştırma yapılan diğer ülkelerde yerleşik denetim sistemleri bulunmasına karşın Türkiye'de halen eğitimde etkili bir denetim gerçekleştirme arayışları devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim denetimi, kalite geliştirme, hesap verebilirlik, döngüsel denetim, risk-odaklı denetim.

COMPARISON OF EDUCATIONAL INSPECTION SYSTEMS IN CZECH REPUBLIC, ENGLAND, FINLAND WITH TURKEY

Abstract:

In this research, it is aimed to compare educational inspection systems in Czech Republic, England and Finland within themselves and with the educational inspection system in Turkey to make recommendations for Turkey. Qualitative research method is used and data were collected by document analysis. As different inspection models have been implemented and adequate data can be gathered, Czech Republic, England and Finland with Turkey were chosen by using purposeful sampling method in the research. In Czech Republic and Turkey, inspections have been implemented by the units of the ministers responsible from education. In terms of the purposes of the inspection, quality improvement in education and accountability have been considered two main interrelated purposes of inspection. In Czech Republic cyclical inspection and in England risk-based inspection have been implemented. Despite the presense of established educational inspection and evaluational systems in Czech Republic, England and Finland studies to establish an effective educational inspection system in Turkey continues.

Keywords: Educational inspection, quality improvement, accountability, cyclical inspection , risk-based inspection.

Giriş

Eğitim sistemlerinin ülke kaynaklarının verimli bir şekilde kullanılması ve çağın gerektirdiği yeterliklere sahip bireylerin yetiştirilmesinde önemli rol oynadığı söylenebilir. Sistem içerisinde ortaya konan amaç ve hedeflerin gerçekleştirilme düzeyini saptamak, daha iyi sonuçlara ulaşabilmek için gerekli önlemleri almak ve süreci geliştirmek noktasında ise denetim sistemleri ön plana çıkmaktadır (Aydın, 2000, 11). Nitekim Demirkasimoğlu'na (2011, 24) göre, "kurumun amaçlarına ne düzeyde ulaştığı, kaynaklarını ne şekilde etkili kullanabildiği ve hizmet sürecinin nasıl geliştirebileceği" gibi soruların yanıtlanabilmesi için eğitim öğretim sürecinin denetlenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, Aydın (2000, 11) tarafından da belirtildiği üzere, sürekli bir izleme, inceleme, değerlendirme ve geliştirme uygulamalarını kapsayan denetim, eğitim sistemlerinin vazgeçilmez bir süreci olarak görülmektedir.

Eğitim denetimine ilişkin alan yazın incelendiğinde; denetim kavramının farklı tanımlarına rastlamak mümkündür. Örneğin; Bursalıoğlu'na (2010, 126)-göre, denetim eğitimde gözetme yollarından biridir ve kamu yararı adına davranışı kontrol etme

yöntemi olarak tanımlanabilir. Diğer yandan, Başaran (2000, 283) denetimi, planlanan örgütsel, yönetsel ve ürsnel amaçlardan sapmayı önlemek için, kurumun işlemlerini izleme ve düzeltme süreci olarak ele almaktadır. Bununla birlikte, Başar (2010, 223) tarafından belirtildiği üzere, denetim, bir sistemin ürettiklerinden sürekli dönütler alma, bu dönütleri sistemin düzeltilip geliştirilmesinde kullanma işidir. Bir yerde düzeltme veya geliştirme varsa denetim vardır, yoksa denetimden söz edilemez. Özellikle okul denetimlerine vurgu yapan Janssens'a (2007) göre ise denetim, bağımsız ve nesnel bilgiye ulaşmak adına periyodik ve amaç odaklı inceleme, okullarda sunulan eğitimin kalitesinin ulusal ve yerel performans standartlarını, yasal ve profesyonel gerekleri, öğrenci ve veli gereksinimlerini karşılama düzeyini belirleme, raporlama ve eğitimin kalitesini geliştirme süreci olarak tanımlanabilir (Akt. Janssens ve Van Amelsvoort, 2008, 15-16). Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere, denetim kavramına yüklenen anlam zaman içinde değişikliğe uğramıştır. Başlangıçta sapmaların ortaya konması ve değerlendirilmesi olarak tanımlanan denetim; günümüzde ayrıntılı inceleme, değerlendirme ve okullarda sunulan eğitimin kalitesini geliştirme süreci olarak ele alınmaktadır.

Bugün eğitim denetimi, klasik denetim yaklaşımında olduğu gibi, "var olan durumu belli ölçütler temelinde değerlendirmek ve buna göre bazı önlemler almak" şeklinde değil, sürekli olarak iyileştirme ve geliştirmeyi temel alan "geliştirici denetim" yaklaşımı içinde ele alınması gereken bir süreç olarak görülmektedir (Özmen ve Güngör, 2008, 144). Dolayısıyla gerek kurum denetimi gerekse öğretime ilişkin denetimin asıl olarak tek bir amacı vardır, bu amaç sistemin ve işleyişin geliştirilerek öğrencilerin daha iyi öğrenmelerini sağlayacak bir eğitim sürecinin gerçekleştirilmesidir (Aydın, 2006, 113). Bu bağlamda, günümüzde durum saptama veya tanılama, değerlendirme ile düzeltme ve geliştirme olmak üzere üç aşamaya dayanan çağdaş denetim süreci sıklıkla vurgulanmaktadır (Aydın, 2000, 21; Başar, 2000, 41; Janssens ve Van Amelsvoort, 2008, 15-16; Aydın, 2008).

Avrupa'da denetim uygulamalarında yeni eğilimler irdelendiğinde, son yıllarda eğitim ve öğretimde kalitenin geliştirilmesinin gerek uluslararası gerekse Avrupa Birliği düzeyinde eğitim alanındaki tartışmaların odak noktasını oluşturduğu söylenebilir. Bu bağlamda, De Grauwe ve Naidoo'ya (2004, 20) göre, eğitim alanında yapılan birçok araştırma, okullarda sunulan eğitimin kalitesinin düşmekte olduğunu, denetim ve destek hizmetleri dahil olmak üzere, değerlendirme sistemlerinin yetersiz kalmasının bu düşüşte belirleyici rol oynadığını göstermektedir. Dolayısıyla okullarda sunulan eğitimin kalitesinin izlenmesini ve geliştirilmesini amaçlayan denetim uygulamaları ön plana çıkmış, bununla birlikte bu uygulamalar Avrupa düzeyinde bir kalite güvencesi yaklaşımı olarak ele alınmaya başlamıştır (European Commission, 2015, 7).

Avrupa Komisyonu (2015, 7), tarafından hazırlanan "Eğitimde Kaliteyi Sağlama" başlıklı güncel çalışma incelendiğinde; İngiltere, İrlanda, İskoçya, Hollanda, Belçika, Çek Cumhuriyeti gibi ülkeleri içeren toplam yirmi altı Avrupa Birliği üyesi ülkede genel olarak okullarda iç değerlendirme (internal evaluation) ve dış değerlendirme

(external evaluation) olmak üzere iki tür değerlendirme sürecinin yürütüldüğü görülmektedir. Bu bağlamda okullarda kalite güvence sistemi (quality assurance system) veya öz-değerlendirme (self-evaluation) adı altında öncelikle okul personeli, bazı durumlarda ise öğrenci, veli ve yerel topluluk temsilcileri gibi diğer okul paydaşları ile iş birliği içinde yürütülen uygulamalar ön plana çıkmıştır (European Commission, 2015, 41). Bu süreçte okullar, sundukları eğitimin kalitesini izleme, değerlendirme ve geliştirme noktasında tüm eğitim paydaşlarına karşı da hesap vermekle sorumlu tutulmuştur (Scheerens, Van Amelsvoort ve Donoughue, 1999, 81).

Diş değerlendirme sürecini kapsayan okul denetimi (school inspection) uygulamaları yoluyla ise okullardaki eğitim öğretim sürecine doğrudan dahil olmayan denetim kurulları tarafından okullarda sunulan eğitimin kalitesinin sürekli olarak izlenip değerlendirilerek geliştirilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır (European Commission, 2015, 41). Nitekim müfettişler yoluyla okulların güçlü ve zayıf yönleri hakkında dönütler sunulmakta, zayıf yönlerin geliştirilmesine ilişkin çalışmalar teşvik edilmekte, bu bağlamda denetimler bir okul geliştirme aracı olarak ele alınmaktadır. Diğer yandan, denetim uygulamaları, kamuoyuna karşı eğitimde mevcut durum ve gelişmeler hakkında hesap vermekle yükümlü olan yönetim birimleri için önemli bir kaynak olarak değerlendirilmektedir (Wilcox, 2000, 10). Görüldüğü üzere, günümüzde hesap verebilirlik, kalite güvencesi gibi kavramlar eğitim denetimini de yakından etkisi altına almıştır. Tüm bu yaşanan gelişmeler ışığında dünyada farklı ülkeler tarafından eğitim denetiminde öz-değerlendirme (Singapur), risk odaklı (Hollanda) veya tematik (İsveç) gibi farklı modeller uygulanmaktadır (Kurum ve Çınkır, 2017, 36, 53).

Türkiye’de ise 2011 yılı itibariyle yeniden yapılanma süreci içine giren Millî Eğitim Bakanlığında denetim sisteminden sorumlu Teftiş Kurulu Başkanlığı isim, örgüt yapısı, amaçlar, görev, yetki ve sorumluluklar vb. açılardan son olarak 2017 yılının ağustos ayına kadar bir dizi yasal düzenlemeyle değişikliğe uğramıştır (MEB, 2017). İlk olarak 14.11.2011 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” incelendiğinde; söz konusu kararnamede denetimlerde işbirliği içerisinde süreç ve sonuçları mevzuata, amaç ve hedeflere, performans ölçütlerine ve kalite standartlarına göre analiz etmek, karşılaştırmak, ölçmek, kanıtlara dayalı olarak değerlendirmek, elde edilen sonuçları rapor hâline getirerek ilgili birimlere ve kişilere iletmek şeklinde müfettişlerin görev alanlarında bir dizi değişikliğe gidildiği görülmektedir. Ayrıca, müfettişler ilgili kurum ve kuruluşlara faaliyetlerinde yol gösterecek plan ve programlar oluşturmak ve rehberlik etmekle görevlendirilmiştir (MEB, 2011). Son olarak, 20.08.2017 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği” ile de bakanlık teşkilatı birimleri ile okul ve kurumların denetiminin üç yılda bir periyodik olarak yapılması öngörölmüş, denetimlerde denetlenen kurumca hazırlanan gelişim planına dayalı olarak izleme ve değerlendirme yapılmasının esas olduğu belirtilmiştir (MEB, 2017).

Yasal düzenlemelerde yapılan değişikliklerle, Türkiye’de de performans ölçütleri, kalite standartları ve kanıtlara dayalı olarak değerlendirme ve sonuçları rapor hâline getirerek ilgili birimlere iletme vb. değişen görev alanlarıyla denetimlerde kalite ve hesap verebilirlik gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Diğer yandan, denetimin rehberlik ve yol göstericilik rolü ile toplumun ilgili kesimlerini bu sistemin içine dahil eden bir yaklaşımın vurgulandığı görülmektedir. Ancak Türkiye’de 2011 yılından başlayarak 2017 yılının ağustos ayına kadar Teftiş Kurulu’nun yapısı yasal düzenlemelerle sıklıkla değişikliğe uğramış olduğu için yasal düzenlemelerde öngörülen koşullara uygun, süreklilik arz edecek etkili bir denetim sisteminin halen uygulamaya konmadığı söylenebilir.

Eğitim denetimi alanında yapılan araştırma bulguları da Türkiye’deki denetim uygulamalarının etkililiğinin sorgulanması gerektiğine dikkati çekmektedir. Örneğin; Bilir (1993, 273-274) tarafından yapılan “Türk Eğitim Sisteminde Teftiş Alt Sisteminin Yapı ve İşleyişi” konulu araştırmada; okul yöneticileri, müfettişler ve öğretim elemanlarının yakından, yardım edici, geliştirici, birlikte çalışma ve denetimde iş birliği ilişkilerine uygun denetim amaçlarını benimsedikleri, ancak mevcut denetim yapısı ve işleyişinin denetimin benimsenen bu amaçlarını gerçekleştirici nitelikte olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde, Kayıkçı ve Şarlak (2009, 295) tarafından yapılan “Öğretmen ve Yöneticilerin Ortaöğretim Kurumlarındaki Denetimin Fonksiyonlarını Gerçekleştirme Düzeyine İlişkin Görüş ve Beklentileri” konulu araştırma; görüşlerine başvurulmuş ortaöğretim kurumlarında görevli yönetici ve öğretmenlerin, mevcut denetim sisteminin denetimin amaçlarını gerçekleştirmede yetersiz olduğunu düşündüklerini ortaya koymuştur. Memduhoğlu ve Zengin (2012, 133) ise alanyazın taramasına dayalı olarak yaptıkları araştırmada, denetim bağlamında yapısal örgütlenme, rehberlik yerine biçimsel ve kontrol odaklı denetim, denetime ayrılan sürenin yetersizliği, müfettişlerin mesleki yetersizlikleri vb. sorunlar yaşandığını belirtmişlerdir. Yine Kayıkçı ve Şarlak (2013, 462) tarafından yapılan araştırmada, denetim sisteminin mevcut yönetsel, örgütsel yapı ve yasal düzenlemelerden kaynaklanan sorunları olduğu vurgulanmıştır. Sonuç olarak, Aydın’a (2009, 224) göre, Türkiye’de mevcut denetim modeli, gereksinim odaklı değil, standart değerlendirme odaklıdır. Performansı yeterli olsun veya olmasın, tüm kurum ve çalışanlar aynı standart süre ve şekilde değerlendirilmektedir. Müfettişler, yardım ve katkılarına gereksinim duyan kurum ve çalışanlara daha fazla zaman ayırabilecek iken, belli bir yeterliğin üstünde olan kurum ve çalışanları denetlemek için de zaman ve kaynak harcamaktadırlar (Aydın, 2009, 224). Bu bağlamda, Maya ve Yılmaz (2017, 472) tarafından Türkiye’de eğitim denetimi sisteminin yeniden yapılandırılarak müfettişlerin rolleri ve yeterliliklerinin yeniden tanımlanması ve müfettişlerin yetiştirilme sürecinin yeniden ele alınarak yapılandırılması önerilmektedir.

Cramer ve Browne’a (1965) göre karşılaştırmalı eğitim, eğitim sorunlarına çözüm bulabilmek amacıyla değişik ülkelerdeki eğitim sistemlerini inceleyen bir alandır (Akt.

Erdoğan, 2003, 1). Erdoğan (2003, 11) tarafından Türkiye açısından da ilişkide bulunduğu ülkeleri her alanda tanımak için gereksinim duyduğu bilgiyi sağlamada, dünyadaki eğitim sistemlerini kapsamlı bir şekilde inceleyen karşılaştırmalı eğitim alanının önemli bir rol oynayacağı ve bu alanın Türkiye için önemli bir gereklilik olduğu vurgulanmaktadır. Eğitim denetimi alanında da farklı ülkelerdeki denetim sistemlerini tanıyarak kapsamlı bir bakış açısına sahip olmanın gerek eğitim politikacıları için karar alma sürecine gerekse uygulayıcılar için alan çalışmalarına yadsınamaz bir katkı getireceği düşünülmektedir. Bu bağlamda, alanyazında eğitim denetimi alanında yapılan çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Örneğin; Maya ve Yılmaz (2017, 472-473) tarafından uluslararası sınavlarda daha başarılı olan ülkelerin daha nitelikli eğitim sistemlerinin yanı sıra etkili ve çağdaş eğitim denetimi sistemlerine de sahip oldukları düşüncesinden hareketle, PISA'da (2012) başarı gösteren ülkelerden Çin-Şanghay, Singapur, Güney Kore ve Japonya ile Türkiye'nin eğitim denetimi sistemleri politikalar ve uygulamalar açısından karşılaştırmalı olarak incelenerek analiz edilmiş ve Türkiye eğitim denetimi sistemine öneriler getirilmiştir. Diğer yandan, Demirkasımoğlu (2011, 23) tarafından yapılan araştırmada, Türkiye, İngiltere, Fransa, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Güney Afrika Cumhuriyeti, Rusya ve İran'da eğitim denetimi sistemleri denetimin genel amaçları, denetimden sorumlu birimler ve denetmenlerin görevleri alanlarında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Sağlam ve Aydoğmuş (2016, 17) tarafından yapılan araştırmada ise, gelişmekte olan ülkelere Güney Afrika, İran, Polonya, Hindistan ve Türkiye ile gelişmiş ülkelere İngiltere, Fransa, Almanya, Finlandiya eğitim denetimi sistemleri karşılaştırarak yapılan ve işleyiş açısından benzerlik ve farklılıklar belirlenmiş ve Türkiye'de eğitimde denetiminin ne durumda olduğu ortaya konularak nasıl olması gerektiğine ilişkin öneriler getirilmiştir.

Bu araştırmada Avrupa Birliği'ne üye ülkelere Çek Cumhuriyeti, İngiltere ve Finlandiya'daki eğitim denetimi sistemlerinin kendi içlerinde ve Türkiye ile karşılaştırılarak Türkiye eğitim denetimi sistemine öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır. Son yıllarda eğitim alanında yaşanan gelişmelerin eğitim denetimi alanına yansımaları ve uygulamada ne gibi değişiklikleri getirdiğinin anlaşılabilmesi adına bu araştırma önemli görülmektedir. Diğer yandan, Türkiye'de yapılan araştırmaların mevcut denetim sisteminin denetimin amaçlarını gerçekleştirme konusunda yetersiz olduğu ve halen etkili bir denetim sisteminin uygulamaya konmadığı hususları değerlendirildiğinde; bu araştırma sonucunda elde edilen bulguların gerek eğitim politikacıları için karar alma sürecinde gerekse uygulayıcılar için alan çalışmalarında yol göstereceği, Türkiye'de eğitim denetimi sisteminde yapılacak düzenlemelere de katkı getireceği düşünülmektedir. Bu açıdan, aşağıda belirtilen alt problemlere yanıt aranmıştır;

a) Çek Cumhuriyeti, İngiltere ve Finlandiya'da eğitim denetiminden sorumlu kurullar ile bu kurulların örgütsel yapıları nasıldır, aralarındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

b) Çek Cumhuriyeti, İngiltere ve Finlandiya’da eğitim denetiminin amaçları ve denetlenen alanlar nelerdir, aralarındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

c) Çek Cumhuriyeti, İngiltere ve Finlandiya’da uygulanan denetim türleri nasıldır, aralarındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

d) Türkiye’de 2011 yılı Kasım ayı ile başlayan yeniden yapılanma sürecinden günümüze kadar eğitim denetimi sistemi ne durumdadır?

e) Çek Cumhuriyeti, İngiltere, Finlandiya ile karşılaştırıldığında, Türkiye’de “eğitim denetiminden sorumlu kurullar ile bu kurulların örgütsel yapıları”, “eğitim denetiminin amaçları ve denetlenen alanlar” ile “denetim türleri” alanlarında benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2013, 39) tarafından belirtildiği üzere, nitel araştırmalarda olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ele alınmasına yönelik nitel bir süreç takip edilmektedir. Araştırmanın verileri ise nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Doküman incelemesi yoluyla toplanan veriler ışığında, Avrupa Birliği’ne üye ülkelerden Çek Cumhuriyeti, İngiltere ve Finlandiya’daki eğitim denetimi sistemleri kendi içlerinde ve Türkiye ile karşılaştırılarak ülkelerin eğitim denetimi sistemlerindeki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmuş ve Teftiş Kurulu Başkanlığının yeni bir yapılanma sürecinden geçmesinden hareketle de Türkiye eğitim denetimi sistemi için bir dizi öneri geliştirilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda incelenecek ülkelerin seçiminde geniş kapsamda bilgiye ulaşılarak derinlemesine araştırma yapılmasına olanak sunan amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014, 90). Bu bağlamda, araştırmada farklı denetim türlerinin uygulanması ve yeterli verilere ulaşılabilmesi hususları da dikkate alınarak Avrupa Birliği’ne üye ülkelerden Çek Cumhuriyeti, İngiltere ve Finlandiya ile Türkiye seçilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri toplanırken “Uluslararası Denetim Kurulları Platformu” (The Standing International Conference of Inspectorates [SICI]) internet sayfasında yer alan güncel profilleri, yine İngiltere Eğitim Bakanlığı’nun internet sayfasında yer alan Ofsted birimine ait rehberler, Çek Okul Denetim Kurulu’na (Czech School Inspectorate [CSI]) ait internet sayfası, Eurydice internet sayfasında yer verilen ülke profilleri, Avrupa Komisyonu raporları, tez, kitap ve makaleler taranmıştır. Ayrıca Türkiye için veri toplama sürecinde 2011-2017 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürürlüğe konan kararname ve yönetmeliklerden faydalanılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada, veriler analiz edilirken “elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenerek yorumlanması” şeklinde ifade edilen betimsel analiz tekniği kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 256). Bu bağlamda, öncelikle Çek Cumhuriyeti, İngiltere ve Finlandiya’daki eğitim denetimi sistemleri, denetimden sorumlu kurullar ve bu kurulların örgütsel yapıları, denetimin amaçları ve denetlenen alanlar ile denetim türleri açısından kendi içlerinde karşılaştırılarak elde edilen bulgular özetlenerek yorumlanmıştır. Daha sonrasında Türkiye’de eğitim denetimi alanında 2011 yılı Kasım ayı ile başlayan yeniden yapılanma süreci ele alınmış ve Çek Cumhuriyeti, İngiltere ile Finlandiya eğitim denetimi sistemleri ile karşılaştırılmış, elde edilen bulgular özetlenerek yorumlanmış ve Türkiye eğitim denetimi sistemi için bir dizi öneri geliştirilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, öncelikle araştırmanın alt problemleri doğrultusunda sırasıyla Çek Cumhuriyeti, İngiltere ve Finlandiya’daki denetim uygulamalarına yönelik elde edilen veriler, “denetimden sorumlu kurullar ve bu kurulların örgütsel yapıları”, “denetimin amaçları ve denetlenen alanlar” ile “denetim türleri” başlıkları altında betimsel olarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Daha sonra da Türkiye’de 2011 yılı Kasım ayı ile başlayan yeniden yapılanma sürecinden günümüze kadar eğitim denetimi sisteminin durumu 2011-2017 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürürlüğe konan kararname ve yönetmeliklerden faydalanılarak sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Denetimden Sorumlu Kurullar ve Bu Kurulların Örgütsel Yapıları

Çek Cumhuriyeti’nde denetimlerin sorumluluğu, Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı’na bağlı, Çek Okul Denetim Kurulu’na (Czech School Inspectorate [CSI]) aittir (SICI, 2015, 5). Çek Cumhuriyeti’de 2004 yılında uygulamaya konulan eğitim yasasıyla birlikte, yerleşme politikalarının yaygınlaşması, okulların yüksek düzeyde özerkliğe sahip tüzel kişilik statüsü kazanmaları ve farklı türde okul kurucularının artması, kurum odaklı bir değerlendirme sistemini beraberinde getirmiştir. Bu gelişmeler ışığında, bugün CSI tarafından okullar, birçok ölçüte dayalı değerlendirme yaklaşımı içinde bir bütün olarak ele alınmaktadır. Çek Okul Denetim Kurulu’nun merkezi Prag’da olup, 14 bölgede çalışma bürosu bulunmaktadır. Mart 2015 yılı itibarıyla, Çek Okul Denetim Kurulu’nda 256 okul müfettişi ve 74 hesap kontrolörü görev yapmaktadır. Çek Okul Denetim Kurulu’na çalışmalarında ayrıca analistler, yöntem bilimciler, araştırmacılar, bilişim teknolojileri uzmanları, avukatlar ve diğer yönetsel/teknik personel ve uzman destek vermektedir (SICI, 2015, 14-16).

İngiltere’de ilk olarak 1833 yılında hükümet tarafından ilkokulların kurulmasına destek verilmeye başlanmış, verilen bu ilk hükümet desteğinden sadece altı yıl sonra ise, Majestelerinin Müfettişleri (Her Majesty’s Inspectors [HMI]) ilk kez 1839 yılında

okullarda sunulan eğitimin kalitesi hakkında rapor düzenlemek üzere atanmıştır (Wilcox, 2000, 15). 1990'lı yıllara kadar İngiltere'de okul denetimlerinin sorumluluğu ağırlıklı olarak HMI'lerde toplanmaktayken, 1992 eğitim yasası ve bu yasayı takip eden diğer düzenlemelerle birlikte, bu ülkenin okul denetim sisteminde köklü değişikliklere gidilmiştir (Learmonth, 2000, 14).

Bugün İngiltere'de eğitim denetimi uygulamaları, Eğitim Bakanlığı'ndan bağımsız bir hükümet birimi olarak kurulan Ofsted (Çocuk Hizmetleri ve Becerileri, Eğitimde Standartlar Bürosu) bünyesinde, sözleşmeyle geçici olarak istihdam edilen bağımsız müfettiş grupları tarafından yürütülmektedir (Wilcox ve Gray, 1996, 1-2). Ofsted "bağımsız bir yönetim kurulu" ile "kurumsal yönetim ekibi" tarafından yönetilmektedir. Ofsted yönetim ekibinin başında bir başmüfettiş bulunmaktadır. Bağımsız yönetim kurulu ise Başkan ve Majestelerinin Başmüfettişi dâhil olmak üzere toplam on üyeden oluşmakta ve bu üyeler Eğitim Bakanı tarafından atanmaktadır (Ofsted, 2017).

Ofsted denetimlerinden birincil düzeyde sorumlu olan Majestelerinin Teftiş Kurulu Başkanı (Her Majesty's Chief Inspectorate [HMCI]) Majestelerinin emriyle Meclis tarafından atanmakta ve her yıl denetimlerden elde edilen bulgular ışığında, okulların performansları ile ülkedeki eğitimin kalitesi ve standartları hakkında yıllık olarak parlamentoya rapor sunmak durumundadır (Winch, 1996, 135-136).

Finlandiya'da ise devlet tarafından finanse edilen eğitim ve öğretim hizmetlerinden sorumlu en üst birim merkezi Helsinki'de bulunan Eğitim ve Kültür Bakanlığı'dır. Eğitim ve Kültür Bakanlığı eğitim mevzuatının düzenlenmesi, eğitim ile ilgili merkezi kararların alınması ve devlet bütçesinden eğitim için ayrılan payın belirlenmesi görevlerini yerine getirmektedir (Finland Ministry of Education and Culture, 2017). Finlandiya'da bir okul denetim sistemi yoktur ve okullara denetim amaçlı ziyaretler gerçekleştirilmemektedir (Bakioğlu ve Elverici, 2013, 100). Ancak Finlandiya'da "değerlendirme" adı altında yürütülen uygulamaların eğitim yönetimi sistemi üzerinde önemli bir etkisi vardır. 1999 yılında yürürlüğe giren yeni mevzuat eğitim ile ilgili karar verme yetkisini büyük oranda yerel yönetimlere bırakmıştır. Dolayısıyla, Finlandiya'da yerel yönetimler, okul müfredat programlarının hazırlanması ve uygulanmasının yanı sıra eğitimin sunumu ve düzenlenmesinden de yasal olarak sorumludurlar.

Eğitim sunucuları (yerel yönetimler, okul yönetim kurulları, okul müdürleri) hem sundukları eğitimin kalitesini değerlendirmektedirler hem de dış değerlendirmenin bir parçası durumundadırlar. 2014 yılının mayıs ayında Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı bir birim olarak faaliyete geçen "Finlandiya Eğitim Değerlendirme Merkezi" (Finnish Education Evaluation Centre [FINEEC]) ise ulusal değerlendirmeler yaparak en genel anlamda ülke genelinde sunulan eğitimin kalitesi hakkında bilgi sunmaktadır (Eurydice, 2015). Çalışmada incelenen ülkelerde, denetimden sorumlu kurullar ve bu kurulların örgütsel yapıları toplu bir şekilde Çizelge 1'de gösterilmiştir.

Çizelge 1. İncelenen Ülkelerde Denetimden Sorumlu Kurullar ve Bu Kurulların Örgütsel Yapıları

Ülke	Denetimden Sorumlu Kurul	Kurulun Örgütsel Yapısı
Çek Cumhuriyeti	Çek Okul Denetim Kurulu	<ul style="list-style-type: none">• Merkezi düzeyde-on dört bölgede çalışma bürosu• Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı
İngiltere	Ofsted (Çocuk Hizmetleri ve Becerileri, Eğitimde Standartlar Bürosu)	<ul style="list-style-type: none">• Merkezi düzeyde-dört ilde çalışma bürosu• Bağımsız hükümet birimi
Finlandiya	Eğitim sunucuları (yerel yönetimler, okul yönetim kurulları, okul müdürleri) ile Finlandiya Eğitim Değerlendirme Merkezi	<ul style="list-style-type: none">• Eğitim sunucuları (yerel yönetimler, okul yönetim kurulları, okul müdürleri)• Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı Finlandiya Eğitim Değerlendirme Merkezi

Yukarıda denetimden sorumlu kurullar ve örgütsel yapıların yer aldığı Çizelge 1'de de görüldüğü üzere, örgütsel yapıyla ilişkili olarak, Finlandiya dışında diğer ülkelerin tümünde okul denetimi uygulamaları, hükümet veya bakanlıklar bünyesinde merkezi düzeyde örgütlenmiş denetim kurulları tarafından yürütülmektedir. Bu ülkelerden özellikle İngiltere'de Ofsted oldukça yüksek düzeyde özerkliğe sahip olup; bakanlıktan bağımsız bir hükümet birimi olarak örgütlenmiştir (Faubert, 2009, 13). İngiltere ve Çek Cumhuriyeti'nde denetim kurulları, çalışma yöntemleri, bütçe kullanimı, raporlama süreci gibi alanlarda bağımsız olmakla birlikte, en genel anlamda okulların performansları ile ülkedeki eğitimin durumu hakkında hükümet ve bakanlıklara bilgi sunmakla yükümlüdür. Benzer şekilde Finlandiya'da da yerel yönetimler okulların sundukları eğitim kalitesi hakkında gerek Bakanlık yetkililerini gerekse tüm eğitim paydaşları dahil olmak üzere kamuoyunu bilgilendirmek durumundadır (Van Bruggen, 2010, 111).

Denetimin Amaçları ve Denetlenen Alanlar

Yaşanan gelişmeler ışığında, Avrupa'da birçok ülkede okullarda sunulan eğitimin kalitesinin geliştirilmesi ve hesap verebilirliğin sağlanması, denetimin birbiriyle ilişkili iki temel amacı olarak ele alınmakta olup; denetim kurullarının, bu amaçları karşılamaları beklenmektedir (Faubert, 2009, 7). Dolayısıyla, Çek Cumhuriyeti, İngiltere ve Finlandiya'da denetim kurulları, Çizelge 2'de belirtilen amaçlara ulaşmak adına okul denetimi uygulamalarını yürütmektedir.

Çizelge 2. İncelenen Ülkelerde Okul Denetiminin Amaçları

Ülke	Okul Denetiminin Amaçları
Çek Cumhuriyeti	<ul style="list-style-type: none"> • Kalite değerlendirmeleri yoluyla, tüm öğrencilerin gelişimlerini teşvik etmek. • Okullar ve bir bütün olarak eğitim sisteminin durumu hakkında nesnel bilgi sağlayarak, eğitim politikalarının geliştirilmesine öncülük etmek. • Yasal düzenlemelere uyulup uyulmadığını denetlemek.
İngiltere	<ul style="list-style-type: none"> • Bağımsız dış değerlendirme yoluyla, okulu kalite standartları bağlamında denetlemek ve geliştirilmesi gereken alanları bir dizi kanıta dayalı olarak belirlemek. • Eğitim Bakanı'nun, parlamento ve diğer tüm paydaşlara okullarda sunulan eğitimin kabul edilebilir standartlarda olup olmadığına ilişkin bilgi sunması, böylece hesap verebilirliğin sağlanmasına yardımcı olmak. • Tüm okulların ve genelde eğitim sisteminin bir bütün olarak gelişimini teşvik etmek
Finlandiya	<ul style="list-style-type: none"> • Kalite güvence sisteminin bir parçası olarak eğitimde kaliteyi geliştirmek ve öğrenmeyi desteklemek. • Ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde performansa dayalı yönlendirmek, eğitim politikaları oluşturmak, kanıta dayalı planlama gerçekleştirmek ve uluslararası karşılaştırma yapmak için veri ve bilgi sağlamak.

Kaynak: SIC1, 2009, 20-21; SIC1, 2015; 12-13 ve Eurydice, 2015 kaynaklarından derlenmiştir.

Yukarıda okul denetiminin amaçlarının yer aldığı Çizelge 2'de görüldüğü üzere, okullarda sunulan eğitimin kalitesinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi tüm denetim kurullarının ve yerel yönetimlerin ortak amaçlarından biridir. Diğer yandan, hesap verebilirliğin sağlanması adına, okulların performansları ve bir bütün olarak eğitim sisteminin kalitesi hakkında tüm paydaşlara bilgi sunulmakta ve eğitim politikalarının geliştirilmesine destek olunmaktadır.

Çek Cumhuriyeti'nde, okullarda denetim uygulamaları, altı alanda yürütülmektedir. Bu alanlar; (1) okul programı ve içeriği, (2) okul liderliği, (3) öğretmen kalitesi, (4) eğitim süreci, (5) eğitsel sonuçlar ve (6) eğitimde eşit olanaklar şeklinde sıralanmaktadır (Czech School Inspectorate, 2015, 10-19).

Benzer şekilde, İngiltere'de, Ofsted tarafından 2016 yılı ağustos ayından itibaren uygulamaya konan denetim çerçevesi incelendiğinde; okulda sunulan eğitimin kalitesinin, dört alanla ilişkili olarak değerlendirildiği görülmektedir. Bu alanlar; (1) okul yönetiminin kalitesi ve liderlik, (2) öğretim, öğrenim ve ölçmede kalite, (3) kişisel gelişim, davranış ve öğrenci memnuniyeti ile (4) öğrenci başarı ve kazanımları şeklinde belirtilmektedir (Ofsted, 2016a, 33-58).

Finlandiya’da ise “Finlandiya Eğitim Değerlendirme Merkezi” (Finnish Education Evaluation Centre [FINEEC]) tarafından öğrenme çıktılarına yönelik ulusal değerlendirmeler yapılarak bir yandan okullarda sunulan eğitimin kalitesi ve kalitenin geliştirilmesine yönelik karar almada hem okullara hem de ulusal ve bölgesel düzeyde eğitim sunucularına düzenli bilgi sağlanmaktadır. Diğer yandan da yerel yönetimlerin değerlendirmeleri (belediyeler, okul yönetim kurulları, okul müdürleri) için, okulun örgütsel yapısı ile ilgili olarak dört, öğrencilere yönelik olarak ise altı kalite alanı geliştirilmiştir. Okulun örgütsel yapısına yönelik alanlar; (1) yönetim, (2) kadro, (3) ekonomik kaynaklar ve (4) değerlendirme şeklindedir. Öğrencilere yönelik alanlar ise (1) müfredatın uygulanması, (2) öğretim etkinliklerinin düzenlenmesi, (3) öğrenme desteği, yetiştirme ve refah, (4) öğrencilerin eğitime dahil edilmesi ve eğitimden etkilenme düzeyi, (5) ev-okul iş birliği ve (6) okul güvenliği şeklinde sıralanmaktadır (Eurydice, 2015).

Denetim Türleri

Avrupa’da genel olarak tüm okulların denetim kurulları veya yetkili makamlar tarafından önceden belirlenmiş aralıklarla bir bütün olarak denetlendiği döngüsel denetim uygulamalarının ön plana çıktığı görülmektedir (European Commission, 2015, 23). Van Bruggen (2010, 26)’ın, Avrupa’da “Uluslararası Denetim Kurulları Platformu”na (The Standing International Conference of Inspectorates [SICI]) üye bazı denetim kurullarının profilleri doğrultusunda hazırladığı “Avrupa’daki Denetim Kurulları; Görev Alanları ve Çalışmalarına İlişkin Bazı Karşılaştırmalı Açıklamalar” başlıklı çalışmasında da; Çek Cumhuriyeti, İspanya, Portekiz, Estonya, Macaristan, Slovak Cumhuriyeti, Almanya vb. ülkelerde küçük farklarla (yöntem, süre, denetim alanları vb.) bu denetim türünün uygulama alanı bulduğu sonucuna ulaşmıştır.

Çek Cumhuriyeti’nde 2004 eğitim yasasıyla birlikte, 2005-2006 öğretim yılından itibaren tüm devlet okulları, özel okullar ve kilise okulları altı yılda bir döngüsel olarak denetlenmeye başlanmıştır. Denetim grubu, okulun büyüklüğü ve denetim çalışmalarının kapsamına göre, en az iki müfettişten oluşmaktadır. Denetim grubu, müfettiş, devlet kontrolü ve yasal-kamu mali denetimden sorumlu hesap kontrolörü ile denetim kurulu tarafından davet edilen uzmandan oluşmaktadır (SICI, 2015, 18-19).

Çek Cumhuriyeti’nde okullar iki ayrı noktada denetlenmektedir. Bir yandan, denetim alanları ve ölçütler ışığında, müfettişler tarafından okullarda sunulan eğitimin kalitesi değerlendirilmekte ve değerlendirme bulgularına göre denetim raporu düzenlenmektedir. Diğer yandan, devlet kontrolü kapsamında, hesap kontrolörleri tarafından okulların yasal düzenlemeleri yerine getirip getirmediikleri kontrol edilmekte ve yasal-kamu mali denetim kapsamında da devlet bütçesinden okullara tahsis edilen fonların kullanımına odaklanılmaktadır (SICI, 2015, 16).

Çek Okul Denetim Kurulu tarafından yürütülen denetim süreci “Hazırlık”, “Okulda denetim” ve “Denetimin tamamlanması ve raporlama” ile “İzleme” olmak üzere

dört aşamadan oluşmaktadır. Hazırlık aşaması ilk olarak ortalama üç ile beş gün önceden denetlenecek olan okul müdürünün bilgilendirilmesiyle başlamaktadır. Daha sonraki süreçte ise denetim grubu üyeleri okul hakkında mümkün olduğu kadar fazla ön veriye ulaşmak adına okula ait geçmiş denetim raporlarını ve tutanaklarını, web sayfasını, yıllık raporları incelemektedir. Ayrıca, Çek Cumhuriyeti'nde tüm okullara ait kapsamlı bilgiler Çek Okul Denetim Kuruluna ait bilgi sistemine (InspIS) işlenmekte olup; bu bağlamda sistem denetim grubu üyeleri için okul hakkında ön veriye ulaşma aşamasında önemli bir kaynak olmaktadır (SICI, 2015, 19).

“Okulda denetim” aşaması sürecinde okul müdürü bilgilendirilmekte ve denetim kurulu üyeleri önceden belirlenmiş denetim çerçevesi doğrultusunda gerekli belgeleri incelemekte ve topladıkları verileri analiz etmekte, okul müdürü, öğretmenler ile eğitim sürecinin diğer paydaşları ile görüşmeler yapmakta ve ders gözlemleri gerçekleştirmektedirler. Ders gözlemleri sırasında, öğrencilerin ders içi performansları, çalışmalarını, öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme uygulamaları ile öğrencilerin kişisel gelişimine sağladıkları katkı, öz-değerlendirme sürecinde öngördükleri öğretim modellerinin uygulama aşaması gibi noktalar değerlendirilmektedir. Ayrıca, okulun fiziki koşulları da incelenmekte olup; özellikle sağlık ve güvenlik konularına özel önem verilmektedir. Bununla birlikte, denetim alanları ve değerlendirme ölçütleri ışığında, müfettiş, hesap kontrolörü ve uzman tarafından karşılaştırmalı durum analizi yapılmaktadır. Denetim sürecinin her aşamasında grup lideri okul müdürünü denetim süreciyle ilgili bilgilendirmek durumundadır. Okulda denetim sürecinin son aşamasında denetim grubu okul Yönetimi ile bir toplantı yapmakta ve bu toplantıda okula ilişkin değerlendirmelerde bulunulmaktadır (SICI, 2015, 19-20).

“Denetimin tamamlanması ve raporlama” aşaması en fazla 30 gün sürmektedir. Gerek denetim raporu gerekse tutanakta yer verilen bulgu ve öneriler okul müdürü ile görüşülür. Okul müdürü tarafından rapor veya tutanak imzalanarak onaylanabilir. Şayet okul müdürünün denetim raporuyla ilgili karşıt görüşleri bulunmaktaysa raporda bu görüşlere de yer verilmektedir. Hesap kontrolörü tarafından düzenlenen tutanağa yapılan itiraza ilişkin son karar ise ilgili çalışma merkezinin müdürüne aittir. Hesap kontrolörü tarafından düzenlenen tutanak dışındaki denetim raporları 1995 yılından bu yana Çek Okul Denetim Kuruluna ait internet sayfasında yayımlanmaktadır. Denetim raporuna göre okulun gelişmesi izleme ziyaretleri yolu ile izlenmektedir. Okul müdürü denetim raporundaki öneriler doğrultusunda önlemler almak zorundadır. İzleme süreci sonucunda, okulun halen geliştirmeye yönelik önlemleri almadığı veya okulun performansında ciddi düzeyde düşüş belirlendiği takdirde, denetim kurulu başkanı, bakanlığa okulun kapatılması yönünde öneride bulunabilmektedir (SICI, 2015, 20-21).

İngiltere’de, 2005 eğitim yasasıyla, 2005-2009 yılları arasındaki ilk denetim sürecini takiben, Ofsted tarafından okullar genel olarak üç yılda bir denetlenmeye başlanmıştır (Ofsted, 2007, 7). Ancak, 2011 yılında yürürlüğe giren yeni eğitim yasası, bir

önceki denetim sonuçlarına göre “seçkin” (outstanding) ve “iyi” (good) olarak derecelendirilen okullar için bir dizi değişikliği beraberinde getirmiştir. Bu yasa, 2012 yılı ocak ayından itibaren, son denetim sonuçlarına göre “seçkin” olarak derecelendirilen okullarda, performanslarında herhangi olumsuz bir durumla karşılaşmadığı sürece, düzenli denetim uygulamalarına son vermiştir (Ofsted, 2011, 4). Benzer şekilde, 2015 yılı eylül ayından itibaren, son denetim sonuçlarına göre “iyi” olarak derecelendirilen okullarda, performanslarıyla ilişkili olarak, üç yılda bir kısa süreli (bir günlük) denetim uygulamalarının gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Bu değişikliklerle birlikte, okulların performansları, her okulun son denetim tarihiyle ilişkili olarak gerçekleştirilen “risk değerlendirmesi” süreciyle ele alınmakta ve denetimin sıklık ve ağırlık düzeyi belirlenmektedir (Ofsted, 2016, 5). Ofsted tarafından yürütülen “risk değerlendirmesi” sürecinde genel olarak;

1- Öğrencilerin, kazanımlar ve gelişim düzeylerini de kapsayacak şekilde, akademik başarıları

2- Öğrencilerin derslere devam durumu

3- Okulda son denetim süreci sonrasında yürütülen tematik denetim vb. denetim sonuçları

4- Veli görüşleri (velilere elektronik ortamda gönderilen anket sonuçları)

5- Veli şikâyetleri

6- Okulun performansı ile ilişkili olarak, dikkati çeken diğer önemli noktalar

analiz edilmekte ve değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, bir risk saptandığı takdirde, okul gelecek yılın denetim programına dahil edilmektedir. Bununla birlikte, bir sonraki “risk değerlendirmesi” sürecine kadar, şikâyet, tematik denetim veya ders denetimi gibi denetim sonuçları, okul güvenliği vb. noktalarda herhangi bir olumsuz durumla karşılaşılması hâlinde veya Majestelerinin Denetim Kurulu Başkanı (HMCI) ile Eğitim Bakanı’nın okulun performansı hakkındaki kaygıları doğrultusunda, okul Ofsted tarafından denetlenebilmektedir (Ofsted, 2016, 5-6).

Ofsted tarafından yürütülen denetim uygulamaları sonucunda, “geliştirilmesi gerekli” (requires improvement) ve “yetersiz” (inadequate) olarak derecelendirilen okullar uzun süreli izlemeye alınmaktadır. Denetim çerçevesinde yer alan dört alandan bir veya daha fazlası “geliştirilmesi gerekli” görülen ve/veya genel olarak öğrencilerin duygusal, manevi, sosyal ve kültürel gelişimine katkı düzeyi zayıf bulunan okullar, “geliştirilmesi gerekli” olarak derecelendirilmektedir. “Yetersiz” olarak derecelendirilen okullar ise “ciddi zayıf alanlar (serious weaknesses)” ile “özel önlemler (special measures)” olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır. Denetim çerçevesinde yer alan dört alandan, “okul yönetiminin kalitesi ve liderlik” hariç, bir veya daha fazlası “yetersiz” görülen ve/veya öğrencilerin duygusal, manevi, sosyal ve kültürel gelişimine katkı düzeyi ciddi düzeyde zayıf bulunan okullar, “ciddi zayıf alanlar” kategorisinde

yer almaktadır. Yönetim birimlerinin gerekli gelişimi sağlama noktasında zayıf olduğu ve öğrencilere beklenen düzeyde bir eğitim sunmadığı yargısına varılan okullar ise “özel önlemler” kategorisine konulmaktadır (Ofsted, 2016, 27-28).

“Geliştirilmesi gerekli” olarak derecelendirilen okullarda, bundan sonraki ortalama 6-8 ay içinde, önceki denetim grubundan ayrı bir denetçi tarafından bir günlük izleme denetimi ve gerekiyorsa ek izleme denetimleri gerçekleştirilmektedir. İzleme denetiminin sonuçlarına göre değişmekle birlikte, genel olarak en geç iki yıl içinde de bu okullar tekrar denetlenmektedir. Bu denetim uygulamaları sonucunda, beklenen düzeyde gelişme gösteremeyen okullar, “yetersiz” olarak derecelendirilmekte ve “özel önlemler” kategorisine konulmaktadır (Ofsted, 2016b, 23-31).

“Yetersiz” olarak derecelendirilen okullarda ise, Majestelerinin Denetçisi (HMI) tarafından denetim raporunun yayımlandığı tarihten itibaren 4-6 hafta içinde öncelikle bir günlük izleme denetimi gerçekleştirilmektedir. Bu süreçte HMI, okul müdürü, yönetim kurulu başkanı ile yerel eğitim birimi temsilcisini izleme süreci hakkında bilgilendirmekte ve açıklama yazısı ile gelişim planının amaca uygunluğu değerlendirilmektedir. “Ciddi zayıf alanlar” kategorisinde yer alan okullarda 18 ay içinde iki izleme denetimi, “özel önlemler” kategorisinde yer alan okullarda ise beş izleme denetimi daha gerçekleştirilebilmektedir. İzleme denetimlerinde, ağırlıklı olarak geliştirilmesi gereken alanlara odaklanılmaktadır. Denetimler sonucunda düzenlenen mektup ve raporlar, okullar ile ilgili birimlere gönderilmekte, ayrıca Ofsted’in internet sayfasında da yayımlanmaktadır (Ofsted, 2016b, 31-43).

İzleme süreci sonunda gelişme gösteremeyen okullar ise 24 ay içinde tekrar denetlenmektedir. Bu denetim uygulamaları sonucunda da “yetersiz” olarak derecelendirilen okullar için, Eğitim Bakanı yerel eğitim birimlerine müdahale etme ve kapatılma işlemlerini başlatma hakkına sahiptir. Yerel yetkililer, bu okulları kapatabilir, diğer okullarla birleştirebilir veya yeni bir isim ve yönetim kadrosuyla okulu yeniden açabilir (SICI, 2009, 28).

Finlandiya’da 1970’lerden bu yana ayrı bir okul denetim sistemi bulunmamaktadır. (Bakioğlu ve Elverici, 2013, 100). Okullarla ilgili değerlendirmeler yerel düzeyde belediyeler ile okulların kendisi tarafından yapılmaktadır. 1999 yılında yürürlüğe giren yeni mevzuat ile eğitim sunucuları (yerel yönetimler, okul yönetim kurulları, okul müdürleri) hem sundukları eğitimin kalitesini değerlendirmek hem de dış değerlendirmenin bir parçası olmak zorundadırlar. Değerlendirmeler, eğitime erişim, mali hesap verebilirlik ve belediyenin eğitim ve kültür alanındaki politikalarını farkındalık konularına odaklanmaktadır. Diğer yandan, kurumsal düzeyde okul yönetim kurulları ile okul müdürleri amaçların gerçekleştirilme düzeyi ile müfredat programlarının tamamlanması ve kaynakların kullanımı üzerinde durmaktadır (Eurydice, 2015).

Ayrıca, Finlandiya’da bölgesel düzeyde faaliyet gösteren devlete bağlı “Bölgesel Yönetim Ajansları (Regional State Administrative Agencies [AVI])” tarafından da

kısmen eğitim izlenmektedir. Eğitime herkesin eşit düzeyde erişiminin sağlanması gerektiği olgusundan hareketle, tüm eğitim kurumlarının bölgesel düzeyde hizmet verebilirliğinin sağlanması ve eğitim talebi bağlamında belirlenen gereksinimlerin karşılanması bu ajansların odaklandığı konulardır. Bununla birlikte, Bölgesel Yönetim Ajansları ulusal değerlendirmeye ilişkin bilgi akışını destekleyerek önemli bir rol de üstlenmektedir (Eurydice, 2015).

2014 yılının mayıs ayında Eğitim ve Kültür Bakanlığına bağlı bir birim olarak faaliyete geçen "Finlandiya Eğitim Değerlendirme Merkezi" (Finnish Education Evaluation Centre [FINEEC]) tarafından ise öğrenme çıktılarının ölçümü, gösterge üretimi ve geniş çaplı değerlendirme projeleri gerçekleştirilmektedir. Değerlendirmelerin amacı, eğitim politikalarının belirlenmesine ilişkin bilgi sağlamak, performansa dayalı yönlendirme ve kanıt dayalı değerlendirme yapmaktır (Eurydice, 2015). Görüldüğü üzere, bu çalışmada incelenen her üç ülkede de farklı denetim türleri uygulama alanı bulmaktadır.

Türkiye’de Eğitim Denetiminde Durum

Türkiye’de genelde eğitim sistemi, özelde ise eğitim denetimi sistemi ülkenin yönetim yapısından hareketle merkezi bir yönetim anlayışına sahiptir. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nda yapılan değişikliklerle 1983 yılından sonra Türkiye’de eğitim denetimi sistemi bakanlık ve ilköğretim müfettişliği olmak üzere ikili şekilde örgütlenmiştir. Bakanlık müfettişleri Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu’nda ve doğrudan bakana bağlı olarak, ilköğretim müfettişleri ise taşra teşkilatında valilik (il millî eğitim müdürlüğü) emrinde görev yapmışlardır. 2011 yılı Kasım ayına kadar ilköğretim kurumları ile bu kurumlarda görev yapan öğretmenlerin denetimi "Eğitim Müfettişleri", ortaöğretim kurumları ile bu kurumlarda görev yapan öğretmenlerin denetimi ise merkezi düzeydeki "Bakanlık Müfettişleri" tarafından yapılmıştır (Sağlam ve Aydoğmuş, 2016, 26).

Ancak Türkiye’de 14.11.2011 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren "652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile Millî Eğitim Bakanlığı yeni bir yapılanma süreci içine girmiş, bu süreç içinde denetim sisteminden sorumlu başkanlık olan Teftiş Kurulu Başkanlığının ismi Rehberlik ve Denetim Başkanlığı olarak değiştirilmiş ve görevleri de yasal olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu yasal düzenlemeyle birlikte Rehberlik ve Denetim Başkanlığının ana görevlerden biri;

Bakanlık tarafından veya Bakanlığın denetiminde sunulan hizmetlerin kontrol ve denetimini ilgili birimlerle iş birliği içinde yapmak, süreç ve sonuçlarını mezuata, önceden belirlenmiş amaç ve hedeflere, performans ölçütlerine ve kalite standartlarına göre analiz etmek, karşılaştırmak ve ölçmek, kanıtlara dayalı olarak değerlendirmek, elde edilen sonuçları rapor hâline getirerek ilgili birimlere ve kişilere iletmek

olmuştur (MEB, 2011). Bu bağlamda, Millî Eğitim Bakanlığı'nun "2010-2014 Stratejik Planı"nda daha etkin bir rehberlik ve denetim sisteminin oluşturulması ve buna göre denetim hizmetlerinde kalite, etkinlik ve verimliliği sağlamaya yönelik çalışmalar yapılması amaçlanmıştır (MEB, 2009).

Söz konusu kararname ile Bakanlık müfettişlerinin ismi "Millî Eğitim Denetçisi", eğitim müfettişlerinin ismi ise "İl Eğitim Denetmeni" olarak değiştirilmiş ve görev alanları da yeniden belirlenmiştir. Bu yapılanmada her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumları ile il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinin rehberlik ve denetimi il eğitim denetmenlerine verilmiştir. Böylece, il eğitim denetmenlerinin görev alanları daha da genişletilmiştir (MEB, 2011).

Henüz yeni yapılanmaya uyum sağlanmaya çalışılırken, 14.03.2014 tarih ve 28941 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "6528 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile yeniden denetim sisteminde köklü bir değişikliğe gidilmiştir. Söz konusu kararname ile Rehberlik ve Denetim Başkanlığında görev yapan Millî Eğitim Denetçileri ile il millî eğitim müdürlüklerinde görev yapan İl Eğitim Denetmenlerinin birleştirilerek her ilde il millî eğitim müdürlüklerine bağlı "Maarif Müfettişleri Başkanlıkları" bünyesinde "Maarif Müfettişi" ismi altında görev yapmalarına ilişkin düzenleme getirilmiştir. Bu düzenlemeyle en çarpıcı değişikliklerden biri de ders denetimi ismi altında yürütülen öğretmen denetimi uygulamalarının okul müdürlerine devredilmesi olmuştur. Yine bu düzenleme sonrası en dikkat çekici hususlardan bir tanesi de halen Rehberlik ve Denetim Başkanlığının Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde varlığını sürdürmesi ve düzenlemeden kısa bir süre sonra yeniden Rehberlik ve Denetim Başkanlığı bünyesinde sayıları zamanla yaklaşık 100'e ulaşan maarif müfettişinin görevlendirme ile inceleme/soruşturma konularında çalıştırılmaya başlanması olmuştur. Diğer yandan, il millî eğitim müdürlükleri bünyesinde birleştirilen maarif müfettişleri illerde inceleme/soruşturma çalışmaları ile yeniden güncellenen denetim rehberlerine göre kurum denetimi çalışmalarını yürütmeye devam etmişlerdir (MEB, 2014).

Diğer yandan, 2014 yılının mart ayında yapılan değişikliklerin sonuçlarını görebilecek bir zaman dilimine ulaşılmeden, 09.09.2016 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "6764 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile bir kez daha Türkiye'deki denetim sistemi sil baştan yeni bir yapılanma sürecine girmiştir (MEB, 2016). Bu düzenlemeyle birlikte, Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde bulunan Rehberlik ve Denetim Başkanlığının ismi Teftiş Kurulu Başkanlığı olarak yeniden düzenlenmiştir. Başkanlık bünyesinde de ilgili kılavuz doğrultusunda yapılan mülakatlar sonucunda Bakan oluru ile görev yapacak toplam 500 Bakanlık Müfettişinin ataması yapılmıştır. Bu değişikliklerle Türkiye'de denetim sistemi yeniden merkezden yürütülmeye başlanmış, illerde bulunan

Maarif Müfettişleri Başkanlıkları Maarif Müfettişleri Bürosu olarak değişmiştir. İl Millî Eğitim Müdürlüklerinde görev yapan Maarif Müfettişleri İl Millî Eğitim Müdürlüklerine bağlı olarak Valilik oluru ile inceleme/soruşturma ve verilen diğer görevleri yapmaya başlamışlardır.

Son olarak, 20.08.2017 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği” ile Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulunun görev ve yetkileri ile Teftiş Kurulu Başkanı, Bakanlık Maarif Müfettişi ve Bakanlık Maarif Müfettişi yardımcılarının görev, yetki ve sorumlulukları, denetlenenlerin yükümlülükleri, Bakanlık Maarif Müfettişi ve Bakanlık Maarif Müfettişi yardımcılarının mesleğe alınmaları, yetiştirilmeleri, atanmaları, çalışma merkezlerinde görevlendirilmeleri, çalışma usul ve esasları yeniden düzenlenmiştir. Bu yönetmelikte, bakanlık teşkilatı birimleri ile okul ve kurumların denetiminin üç yılda bir periyodik olarak yapılması öngörülmüş, denetimlerde denetlenen kurumca hazırlanan gelişim planına dayalı olarak izleme ve değerlendirme yapılmasının esas olduğu belirtilmiştir (MEB, 2017). Bu düzenlemelere bakıldığında Türkiye’de eğitim denetimi konusunda sıklıkla mevzuat değişikliklerine gidildiği ve bu nedenle de etkili bir denetim sistemi kurulmadığı söylenebilir.

Yasal düzenlemelerdeki bu değişikliklerin Türkiye’de denetim uygulamalarında özellikle çağdaş denetim yaklaşımı çerçevesinde, durum saptama, değerlendirme ile düzeltme ve geliştirme aşamalarının (Başar, 2000, 41) yeniden gözden geçirilerek, okul denetimlerinde sadece yasal düzenlemelere uyum düzeyinde değil, aynı zamanda sunulan eğitimin kalitesini geliştirmeye odaklanacak yeni bir denetim modelinin oluşturulması gerekliliğini ortaya koyduğunu söylemek mümkündür. Nitekim eğitim alanında yeni yapılanma süreci öncesindeki denetim sistemi incelendiğinde; denetlenen okulların hangi ölçütlere göre saptandığına ilişkin belirsizliğin bulunduğu, gerçekleştirilen denetimlerin ağırlıklı olarak okulların yasal düzenlemeleri yerine getirip getirmediğini kontrol etmeye odaklandığı ve bu bağlamda gerekli önlemlerin alınması yoluna gidildiği, denetim sonrasında ise okullarda geliştirmeye yönelik izlemenin eksik olduğu görülmektedir (Katipoğlu, 2014, 102).

Yapılan araştırma bulguları da Türkiye’deki okul denetimi uygulamalarının etkililiğinin sorgulanması gerektiğini işaret etmektedir. Örneğin; Bilir (1993, 273-274) tarafından yapılan “Türk Eğitim Sisteminde Teftiş Alt Sisteminin Yapı ve İşleyişi” konulu araştırmada; okul yöneticileri, müfettişler ve öğretim elemanlarının yakından, yardım edici, geliştirici, birlikte çalışma ve denetimde iş birliği ilkelerine uygun denetim amaçlarını benimsedikleri, ancak mevcut denetim yapısı ve işleyişinin denetimin benimsenen bu amaçlarını gerçekleştirici nitelikte olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tartışma ve Sonuçlar

Bu araştırmada, öncelikle araştırmanın alt problemleri doğrultusunda sırasıyla Çek Cumhuriyeti, İngiltere ve Finlandiya’daki denetim uygulamalarına yönelik elde edi-

len veriler, “denetimden sorumlu kurullar ve bu kurulların örgütsel yapıları”, “denetimin amaçları ve denetlenen alanlar” ile “denetim türleri” başlıkları altında betimsel olarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Daha sonra da Türkiye’de 2011 yılı Kasım ayı ile başlayan yeniden yapılanma sürecinden günümüze kadar eğitim denetimi sisteminin durumu 2011-2017 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürürlüğe konan kararname ve yönetmeliklerden faydalanılarak sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Son düzenlemelerle birlikte, Çek Cumhuriyeti’nde olduğu gibi Türkiye’de de merkezden yönetim anlayışından hareketle, denetimden sorumlu tek kurulun Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı Teftiş Kurulu Başkanlığı olduğu görülmektedir. Ayrıca, yine Çek Cumhuriyeti’nde olduğu gibi Türkiye’de de kurum ve okulların bir bütün olarak denetlenmesini öngören döngüsel denetim türü uygulamaya konmuş, okul ve kurumların denetiminin üç yılda bir periyodik olarak yapılması öngörülmüştür. Ancak Türkiye’de tüm okul ve kurumların üç yıl içinde denetimlerinin mevcut 500 Bakanlık Maarif Müfettişi tarafından gerçekleştirilmesinin zor olacağı, müfettiş sayısının yeterli olmayacağı gerçeğinden hareketle, İngiltere’de olduğu gibi Türkiye’de de denetimlerin sonucunda elde edilen veriler ışığında ağırlıklı olarak zayıf ve yetersiz performans gösteren okulların gelişimine odaklanılabilir.

Denetimin amaçları irdelendiğinde ise, son düzenlemelerle birlikte, Türkiye’de müfettişler denetim hizmetlerini sadece mevzuata uygunluk şeklinde değil, bunun yanı sıra önceden belirlenmiş amaç hedeflere, performans ölçütlerine ve kalite standartlarına göre analiz etmek, karşılaştırmak, ölçmek, kanıtlara dayalı olarak değerlendirmek ve elde edilen sonuçları rapor hâline getirerek ilgili birimlere ve kişilere iletmekle sorumlu kılınmıştır. Bu noktada, incelenen diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de eğitimin kalitesinin geliştirilmesi ve hesap verebilirliğin sağlanması, denetimin birbiriyle ilişkili iki temel amacı olarak ele alınmaya başlanmıştır. Ayrıca, Teftiş Kurulu Başkanlığı, sadece Bakanlık çalışanları ile okul ve kurumlarına değil, aynı zamanda; “Bakanlığın görev alanına giren konularda faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile gönüllü kuruluşlara, faaliyetlerinde yol gösterecek plan ve programlar oluşturmak ve rehberlik etmek”le görevlendirilmiştir (MEB, 2016). Bu düzenlemeyle, denetimin rehberlik ve yol göstericilik rolü ile toplumun ilgili kesimlerini bu sistemin içine dahil eden bir yaklaşımın vurgulandığı görülmektedir. Nitekim bu yasal düzenlemeyle öngörülen denetimler sonucunda ulaşılabilecek güvenilir bilgilerin ilgili kesimlerle paylaşılması yoluyla, gerek eğitim alanında yürütülecek çalışmalara katkı, gerekse en genel anlamda kamuoyuna karşı hesap verebilirliğin sağlanabileceği düşünülmektedir (Katipoğlu, 2014, 102).

Diğer yandan, incelenen ülkelerde gerek denetim kurulları gerekse yerel yönetimler tarafından önceden belirlenmiş ortak bir denetim çerçevesi içinde okul denetim uygulamaları yürütülmektedir. Bununla birlikte, denetim alanları ile ölçütler incelendiğinde; denetim çerçevesinde genel olarak okuldaki tüm kilit alanların yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte, okullarda sadece yasal düzenlemelerin yerine getirilip

getirilmediği üzerinde değil sunulan eğitimin kalitesine vurgu yapan alanlar üzerinde de çalışıldığı söylenebilir. Türkiye’de de benzer şekilde müfettişler her eğitim kademesine göre düzenlenen denetim çerçevelerine göre denetim uygulamalarını yürütmektedir. Ancak, bu denetim çerçeveleri ağırlıklı olarak yasal düzenlemelerin yerine getirilip getirilmediği hususuna odaklanmaktadır. Bunun nedeni olarak Millî Eğitim Bakanlığı üzerinde çalışılmakla birlikte henüz her eğitim kademesinde okul yönetiminin liderliği, öğrenci başarısı, öğrenci devam durumu, okul güvenliği, öğretmen gelişimi gibi alanları da içine alacak şekilde performans ölçütleri/kalite standartlarının belirlenmemiş olması gösterilebilir.

Son yasal düzenleme öncesindeki yaklaşık bir yıllık süre içinde ise o dönemki ismi olan Rehberlik ve Denetim Başkanlığı tarafından düzenlenen “e-denetim modülü” üzerinden maarif müfettişleri okul denetimleri gerçekleştirmişlerdir. Önceden okul yöneticileri tarafından okula ilişkin bilgiler girilmiş, bu bilgilere dayalı olarak da maarif müfettişleri tarafından okullarda denetim uygulamaları yürütülmüştür. Okullara ilişkin bilgilere ulaşma, bu bilgilerin sistemde toplanması ve geçmiş denetim raporlarına ulaşılması adına e-denetim uygulamasının olumlu bir girişim olduğu söylenebilir. Ancak modül üzerindeki ölçütler incelendiğinde; ölçütler ağırlıklı olarak halen okullarda yasal düzenlemelere uyulup uyulmadığıyla ilişkilidir. Nitekim her eğitim kademesinde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmiş performans ölçütleri/kalite standartları bulunmadığından, sadece yasal düzenlemelere odaklı denetimlerin devam etmesi çok da şaşırtıcı bir durum değildir. Dolayısıyla, bu çalışmada incelenen diğer ülkelerde karşılaştırıldığında; Türkiye’de henüz kalite geliştirme ve hesap verebilirlik adına denetim sistemine bir işlerlik kazandırılmadığı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, eğitim ile ilgili diğer alanlarda olduğu gibi eğitim denetimi alanında da yurt dışındaki örneklerin aynı şekliyle Türkiye’de uygulanması değil, ülkenin kendine özgü siyasi, sosyal, ekonomik vb. koşulları kendi içinde değerlendirilerek, yönetim yapısı, eğitim sistemi ve ulusal eğitim amaçlarına uygun düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir. Ancak yurt dışındaki gelişmelere ve örnek uygulamalara ilişkin değerlendirmelerin, model önerilerinin, karşılaştırmalı eğitim denetimi çalışmalarının hem alana hem de uygulamaya dönük katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda, bu çalışmada ele alınan tüm konular bir bütün olarak değerlendirildiğinde; şu öneriler geliştirilmiştir.

1- Millî Eğitim Bakanlığı tarafından her eğitim kademesinde okul yönetiminin liderliği, öğrenci başarısı, öğrenci devam durumu, okul güvenliği, öğretmen gelişimi gibi alanları da içine alacak şekilde performans ölçütleri/kalite standartları belirlenmelidir. Ancak bu ölçüt/standartlar belirlenirken nesnellik ve bilimsellik ilkelerine göre tüm eğitim kurumlarıyla iş birliği içinde hareket edilmelidir.

2- Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından üzerinde çalışılan “e-Denetim Modülü” performans ölçütleri/kalite standartları temelinde eğitim kurumlarından sürekli ve hızlı veri akışını sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.

3- Standart süre ve şekilde yürütülen denetim uygulamaları yerine, gereksinim odaklı zayıf ve yetersiz performans gösteren okulların gelişimine odaklanan denetim uygulamaları üzerinde çalışmalar yürütülebilir.

4- Eğitim-öğretime ilişkin denetimler ile mali denetimlerin ayrı birimler ve alanında uzman kişiler tarafından gerçekleştirilmesi denetimin daha etkili geçmesine katkı sağlayabilir.

5- Denetim uygulamalarında gereksinim duyulduğunda üniversitelerden alanlarında uzman akademisyenlerle iş birliğine gidilmelidir.

6- Tematik denetim uygulamaları yürütülebilir ve bu uygulamalar sonucunda düzenlenen raporlar internet ortamında yayımlanarak kamuoyuyla paylaşılabilir.

7- Zayıf ve yetersiz performans gösteren okullarda izleme denetimleri gerçekleştirilebilir.

8- Gelişme gösteremeyen okullara yönetim ve/veya kadrosunun yenilenmesi gibi yaptırımlar uygulanabilir.

KAYNAKÇA

- Aydın, M. (2000). *Çağdaş Eğitim Denetimi*, Hatiboğlu Yayınevi, Ankara.
- Aydın, İ. (2006). **Eğitim ve Öğretimde Etik**, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Aydın, İ. (2008). **Öğretimde Denetim Durum Saptama, Değerlendirme ve Geliştirme**, Pegem Akademi, Ankara.
- Aydın, İ. (2009). "Eğitim Denetiminde Değişim İhtiyacı ve Yeni Paradigmalar." **I. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi**, ss. 221-224. Temsen, Ankara.
- Bakioğlu, A. ve Elverici, S. (2013). Finlandiya Eğitim Sistemi, İçinde Ayşen Bakioğlu (Ed.), **Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi / Pisa'da Başarılı Ülkelerin Eğitim Sistemleri** içinde (ss.89-126), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Başar, H. (2000). **Eğitim Denetçisi**. PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Başaran, İ. E. (2000). **Yönetim**. Feryal Matbaası, Ankara.
- Bilir, M. (1993). "Türk Millî Eğitim Sisteminde Teftiş Alt Sisteminin Yapı ve İşleyişine İlişkin Bir Araştırma Özeti.", **A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. 25 (1), ss.251-284.
- Bursalıoğlu, Z. (2010). **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Ç. E., Akgün Ö. E., Karadeniz Ş., ve Demirel F. (2014). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Cramer, J.F ve Browne, G. S. (1982). **Çağdaş Eğitim Milli Eğitim Sistemleri Üzerine Bir İnceleme**. (Çev. F. Oğuzkan) Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Czech School Inspectorate (2015). **Criteria for Evaluation of the Conditions, Course and Results of Education Modification of Early Education**, CSI, Prag.

- Demirkasimoğlu, N. (2010). "Türk Eğitim Sisteminde Bir Alt Sistem Olan Denetim Sisteminin Seçilmiş Bazı Ülkelerin Denetim Sistemleri ile Karşılaştırılması." **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2 (23), ss. 24-48.
- Erdoğan, İ. (2003). "Karşılaştırmalı Eğitim: Türk Eğitim Bilimleri Çalışmaları İçinde Önemsiz Bir Gereken Bir Alan." **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, 1 (3), ss. 1-14.
- European Commission (2015). **Assuring Quality In Education: Policies and Approaches to School Evaluation In Europe. Eurydice Report**. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Faubert, V. (2009). **School Evaluation: Current Practices In OECD Countries and a Literature Review**, OECD working papers, No. 42. OECD Publishing, Paris.
- Janssens, F. J. K. (2007). Supervising the Quality of Education. In W. Böttcher ve H. G. Kotthoff (Eds.), **Schulinspektion: Evaluation, Rechenschaftslegung und Qualitätsentwicklung**, Waxman, Münster.
- Janssens, F. J. K. ve Van Amelsvoort, G. H. (2008). "School Self-Evaluations and School Inspections in Europe: An Exploratory Study." **Studies in Educational Evaluation**, 34, ss. 15-23.
- Katipoğlu, İ. (2014). **Milli Eğitim Denetçilerinin Risk-odaklı Denetim Modelini Benimseme ve Uygulanabilir Bulma Düzeyleri**, Ankara Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kayıkçı, K. ve Şarлак, Ş. (2009). "Öğretmen ve Yöneticilerin Ortaöğretim Kurumlarındaki Denetimin Fonksiyonlarını Gerçekleştirme Düzeyine İlişkin Görüş ve Önerileri.", **I. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi**, ss. 289-296. Temsen, Ankara.
- Kayıkçı, K. ve Şarлак, Ş. (2013). "İlköğretim okullarında denetimin etkili işleyişini zorlaştıran örgütsel engeller.", **İlköğretim Online**, 12(2), ss. 461-468.
- Kurum, G. ve Çınkır, Ş. (2017). "Cehennemde Evlilik: Türkiye'de Eğitim Denetiminin Birleştirilmesi Üzerine Maarif Müfettişlerinin Görüşleri.", **Eğitim ve Bilim**, 42 (92), ss. 35-57.
- Learmouth, J. (2000). **Inspection: What's In It for Schools?**, RoutledgeFalmer, London.
- Maya, İ., ve Yılmaz, A. (2017). "Eğitim Denetimi Sistemleri Bakımından PISA'da Başarı Gösteren Bazı Ülkeler İle Türkiye'nin Karşılaştırılması.", **Turkish Studies**, 12 (3), ss. 467-492.
- Memduhoğlu, H. B., ve Zengin M. (2012). "Çağdaş Eğitim Denetimi Modeli Olarak Öğretimsel Denetimin Türk Eğitim Sisteminde Uygulanabilirliği.", **Kuramsal Eğitimbilim Dergisi**, 5 (1), ss. 131-142.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2011). **652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname**, MEB, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2014). **6528 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**, MEB, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2016). **6764 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**. MEB, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2017). **Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği**. MEB, Ankara.

- Ofsted (2007). **Every child matters – Framework For the Inspection of Fchools From September 2005**, Ofsted, Manchester.
- Ofsted (2011). **Risk Assessment of Maintained Schools and Academies**, Ofsted, Manchester.
- Ofsted (2016a). **School Inspection Handbook Section 5**, Ofsted, Manchester.
- Ofsted (2016a). **School Inspection Handbook Section 8**, Ofsted, Manchester.
- Özmen, F. ve Güngör, A. (2008). "Eğitim Denetiminde Etik", İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9 (15), ss. 137-155.
- Remi, T. (2011). "School Inspections: From Control and Regulation to Support and Counselling?", **Current Literature Review in Education November**, ss. 1-16.
- Sağlam, Ç. A. ve Aydoğmuş, M. (2016). "Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Eğitim Sistemlerinin Denetim Yapıları Karşılaştırıldığında Türkiye Eğitim Sisteminin Denetimi Ne Durumdadır?" **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 9 (1), ss. 17-37.
- Scheerens, J., Van Amelsvoort, H. C. ve Donoughue, C. (1999). "Aspects of the Organisational and Political Context of School Evaluation in Four European Countries.", **Studies in Educational Evaluation**, 25, ss. 79-108.
- SICI (2009). **England Profile**, SICI, Breda.
- SICI (2015). **Czech Profile**, SICI, Breda.
- Standaert, R. (2000). **Inspectorates of Education in Europe: A Critical Analysis**. Department for Educational Development, Ministry of Education, Flanders. Utrecht.
- Van Bruggen, J. C. (2010). **Inspectorates of Education in Europe: Some Comparative Remarks About Their Tasks and Work**. SICI, Breda.
- Wilcox, B. ve Gray, J. (1996). **Inspecting Schools Holding Schools to Account and Helping Schools to Improve**. Open University Press, Buckingham.
- Wilcox, B. (2000). **Making School Inspection Visits More Effective**, UNESCO International Institute for Educational Planning, Paris.
- Winch, C. (1996). **Quality and Education**, Blackwell Publishers, Oxford.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- <http://minedu.fi/en/ministry>, 18 Mart 2017.
- https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Quality_Assurance, 18 Mart 2017.
- <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/00139804e.pdf> , School Evaluation for Quality Improvement, Anton De Grauwe, ve Jordan P. Naidoo, 2004.
- <https://www.gov.uk/government/organisations/ofsted/about>, 18 Mart 2017.

